

C R O N I C A

Cărți, conferințe, congrese, expoziții

ROMÂNIA LA BRUXELLES. — Ieșim tot mai greu și mai sărăcăcios în lumea internațională. Gospodăria din ce în ce mai strămtorată de acasă nu ne iartă să ne purtăm altfel. De aceea, era cât pe aici să nu fim de față nici la întâlnirea pe care popoarele și-au dat-o vara aceasta la Bruxelles, poate mai mult ca o pregătire pentru expoziția cea mare dela Paris, din 1937. Toți cei cari ne-au văzut acolo, se bucură că n'am lipsit.

România a încercat să se arate străinilor în indoita ei înfățișare, de pământ plin de bogății și de puțințe, și de țară creatoare de cultură. Partea a doua a covârșit chiar pe cea dintâi, atât în metri pătrați întrebuițați, cât mai ales în originalitate și încredere în sine. Economia, nu numai românească, dar mondială, de a cărei soartă din nenorocire ea este atât de strâns legată, suferă de stagnare, datorită în bună parte îngrădirilor vamale. Zadarnic mai sunt scoase la vedere cele mai frumoase produse, când nimeni din afară de hotare nu mai poate ajunge până la ele. În asemenea împrejurări, expozițiile internaționale încep să piardă înțelesul și atracția lor de târg, unde izbânda se judecă după numărul de transacții, și păstrează numai pe aceea de mândrie națională și de propagandă politică.

Expoziția în întregul ei, ca așezare, mărime și înfățișare, a însemnat pentru oricine o mare manifestare belgiană de putere și de civilizație. Un nou oraș de clădiri, uneori de cărămidă și de piatră, de alei, de grădini, de avuzuri și jocuri de apă, a ieșit dintr'un loc pustiu înainte și la o parte de pasul oamenilor. Numai catedrala din Laeken, menită să fie mormânt de Regi și cu lespezile ei de piatră abia în parte cioplite, ca și cum pe jumătate s'ar și găsi în lumea fără forme de dincolo, se vedea, ca și astăzi, pe deasupra copacilor. Toată Europa, afară de Germania și de Rusia, și atâtea țări americane au alergat cu ce au avut mai bun, într'o strălucită întrecere.

Iată Anglia cea mândră, cu cei doi lei ai ei la intrare și cu stema Statului în frunte, dar fără nicio altă inscripție. Un glob pământesc de sticlă groasă albastră se învârtă nepăsător în vestibul, mult mai înalt decât omul, și plimbă pe dinaintea unui soare numai închipuit nenumăratele posesiuni din cele cinci continente, și chiar mai mult decât atât, ale Imperiului britanic. Curtea dinăuntru, dintre cele două aripi, e un loc de singurătate și de odihnă, sub un catarg și o flamură, care este la fel

cu aceea purtată de cea mai puternică flotă pe toate mările pământului. Anglia n'a ridicat acest palat ca să-l strângă după închiderea expoziției, ci ca să-l lase Belgiei, în amintirea colaborării lor de ieri. Iată Italia, în toată sgomotoasa ei semeție fascistă, cu șapte, opt pavilioane, deosebite ca stil, dela clădirea rotundă romană până la turnul de țevi, un fel de mic Eiffel, care stăpânește până departe expoziția și zarea; iată Franța nesfârșită ca bogăție, și Parisul, cu vestita lui corabie cu pânza întinsă, în vârful unui stâlp și plutind în albastru și pe norii cerului: Fluctuat, nec mergitur; Olanda, cu turnul ei pătrat azuriu, care cântă din corillon, chiar în preajma României, Danemarca numai sticlă și albeață, Ungaria stacojie și îmbrăcată în dantele, ca o fată șoldoasă din pustă, Norvegia numai sporturi, Elveția plină de cântece de armonică, pavilionul de artă veche, pavilionul de artă nouă, pavilionul tehnicii, al coloniilor, Congo, un cartier întreg al vechiului Bruxelles. Și peste câte altele sunt nevoit să trec!

România a avut un pavilion al ei, datorit meșteșugului plin de gust în prezentare și distribuție, al arhitectului Moșinschi. Mari panouri de zidărie pe cele două laturi din dreapta și din stânga arătau în incizia subliniată în albastru a lui Mac Constantinescu, îndeletnicirile de căpetenie ale țării și peisajul ei fizic și sufletesc, strânsul snopilor, scoaterea petrolului, cărmitul plutelor pe râurile spumegoase. Peste cele trei uși ale intrării păzea vulturul de argint al stemei, cu semnele tuturor provinciilor la piept, iar la partea rotundă dindărăt, cu un pridvor acoperit, cele mai frumoase vederi din România, în diapozitive luminate ziua și noaptea ale Serviciului de turism din Direcția Presei.

Pavilionul era împărțit înăuntru în trei grupuri de încăperi, care porneau dintr'o sală monumentală de intrare, așezată de-a-curmezișul lor și pe toată întinderea fațadei.

În sala de intrare se găsea statuia călare a Regelui de Han, înconjurată, pe-aproape, de vitrinele cu coiful scit și tezaurul dela Pietroasa, iar, pe margini, de cele mai prețioase evanghelii, acoperitoare de mormânt, odoare și aurării din mânăstirile Bucovinei, ca de întreg trecutul nostru, cel neguros al călătoriei popoarelor, și cel de strălucire, al lui Ștefan cel Mare și al creațiilor noastre de artă bisericească.

În întâiul grup de săli, de-a stânga, patru camere la rând și dând în vestibulul care străbătea în potcoavă pavilionul, era cuibărită secția economică. Ea era o adevărată miniatură, față de ceea ce produce țara, dar nu lipsea o cameră a agriculturii, alta a lemnului, alta a petrolului și cea din urmă, a transportului, organizată de Direcția Căilor Ferate. În al doilea

de capacitate, a elevului Esan Iusuf dela Seminarul musulman din Medgidia. Ea e vrednică să fie cunoscută în afară de cercul restrâns al unor profesori examinatori. Lumina pe care o poate da semiluna pe cerul României e mică, însă, cum se poate vedea, cu atât mai duioasă și pătrunzătoare.

« Istorical Dobrogei și emigrarea elementului musulman. Do-

Pavilionul României la Expoziția internațională și generală diu Bruxelles

grup de săli, de-a dreapta, alte trei camere în șir, dintre care una dublă, răspunzând în același vestibul, erau așezate arta populară, expoziția cărții și a Fundațiilor Culturale Regale, biroul de turism și un magazin de desfacere a produselor industriei casnice. În sala cea mare din mijloc se putea vedea o expoziție a artelor noastre plastice, pictură și sculptură, cu precumpănirea hotărâtoare a artiștilor în viață și a artei contemporane. Amănuntele se pot urmări, de alminteri, din catalogul Expoziției românești, tipărit sub îngrijirea Comisarului general, d-l Al. Tzigara Samurças.

Comitetul de organizare, care a lucrat sub președinția d-lui D. Gusti, poate fi mulțumit. Cu toată puținătatea mijloacelor și graba, obișnuită nouă, a pregătirii, România poate fi mândră de ceea ce a arătat la Bruxelles.

MIȘCĂRI DE POPOARE. — Acum, când Turcii din Dobrogea, și mai ales din Cadrilater, pleacă în cete, cu zecile de mii, iată un glas din mijlocul lor, care încearcă să ne arate pricinile răului și leacurile lui. E vorba de o lucrare de examen

brogea este țara noastră românească, cinstită de oștile române și scriitorii români. Pe pământul Dobrogei avem o mulțime de dovezi, cari arată că este un pământ de origină romană. De exemplu: cetatea « Adam-Clisi ». Viața românească religioasă s'a desvoltat în Dobrogea.

Știm că Mircea cel Înțelept se intitulează Domn al întregii Țări Românești și al Dobrogei. Mai târziu, acest pământ, așa de iubit de neamul nostru românesc, a fost stăpânit, prin expansiune, de diferite popoare. În urma războiului dela Plevna, prin congresul dela Berlin (1878), se alipește iarăși de țara noastră.

În această porțiune, numită « Dobrogea », trăiesc diferite naționalități, cetățeni români, printre cari și elementul musulman.

Elementul musulman, prin calitățile sale sufletești, și-a câștigat totdeauna încrederea și iubirea poporului român, atât pe vremea când se afla în situația de suzeran, cât și în timpul de când a trecut în situația de supus. Datorită acestei iubiri și încrederi, Marii Voevozi ai neamului românesc, Mircea

cel înțelept și Ștefan cel Mare, și-au legat soarta țării lor cu viața Turcilor — tractatele —, ocolind pe vecinii creștini, frați întru Hristos. Datorită acestei iubiri și simpatii naturale, elementul musulman a răspuns instinctiv chemării țării românești, la 1913 și 1916 și în toate ocaziunile când a fost vorba de realizarea aspirațiilor ei, jertfindu-și bunul cel mai scump și sfânt, viața.

Să credem, cu tot sufletul, că această iubire, ce leagă ca o trăsură de unire aceste două elemente, nu este artificială, ci naturală, fiindcă isvorăște dintr'un sentiment de simpatie cu totul desinteresată.

Bucata « Aliuța », compusă de poetul N. Gane, este oglinda fidelă a acestei iubiri și credințe. Pentru un român, turcul, — ce poartă șalvari și turban în cap — este cîntea întrupată și-i evocă întâmplări fericite.

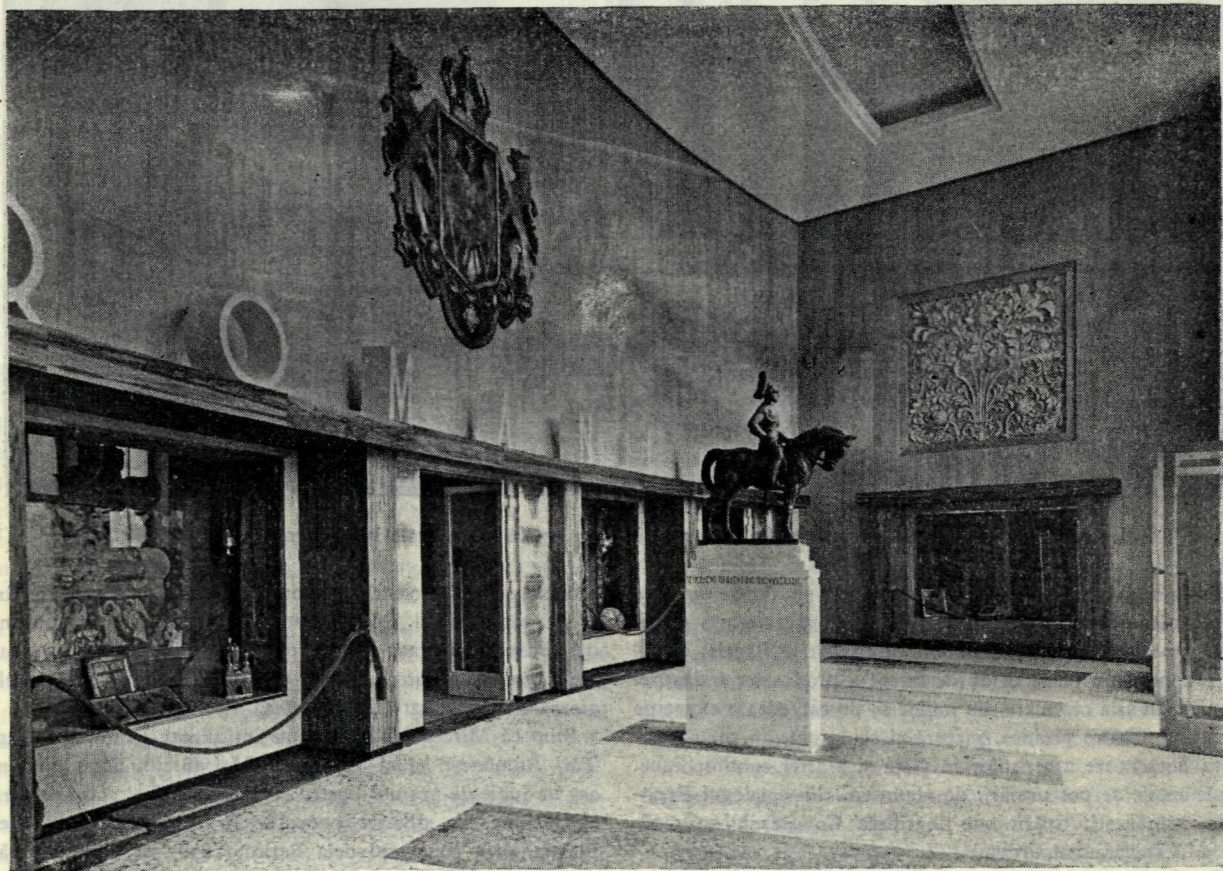
Să se știe că românul, când zice: « turcule! », către un turc, îi spune din toată iubirea și sinceritatea inimii sale, fără să se gândească la vreo batjocură sau răutate. Nu tot astfel se întâmplă când spune către un bulgar: « bulgarule! » Turcul

îngrijit, în mod deosebit, de cultura morală și materială a elementului musulman, care cultură este baza de înălțare a unui neam. În acest scop, a înființat Seminarul Musulman, pentru pregătirea hogilor, cari, prin propovăduirea învățăturilor religioase musulmane, contribuiesc la educația morală și religioasă a cetățenilor musulmani. A deschis școli turcești pentru luminarea minții și înnobilarea inimii lor. A primit, în număr mare, pe tinerii absolvenți ai școlilor primare, în școli mai înalte, ca să se adape din izvoarele culturii, dându-le tot ce a avut mai scump, ca o mamă duioasă. De ce Bulgarii n'au primit în școlile lor pe musulmanii de acolo? Fiindcă nu-i iubeau și doreau ca ei să rămână întunecați la minte, proști, orbi, fără nicio posibilitate de a se ridica la rangul de om.

Acum, stînd lucrurile așa, îmi vine nespuse de greu să explic cauza emigrării musulmanilor.

Cauzele emigrărilor au fost, întotdeauna, următoarele: presiunile, constrângerile, nedreptățile, schingiuirile și altele.

Până și păsările, dacă nu sunt siluite de asperitățile vremii, nu emigrează!

Sala de intrare: arta veche

este mult alintatul fiu adoptiv al statului român. Oriunde s'ar duce, după o rugăminte, la oricare autoritate s'ar îndrepta, el nu este refuzat, ci servit din toată dragostea.

De multe ori, pentru satisfacerea turcului, s'a trecut și peste legi și regulamente.

Statul român, ca o consecință firească a acestei iubiri, s'a

La emigrările musulmanilor, neluând parte niciuna din aceste cauze, cari determină emigrările, mie îmi place să caut cauza emigrării musulmanilor în însăși firea poporului turc: nestabilitatea și expansivitatea. Și aceasta o spun gândindu-mă la viața poporului român, adus aci de împăratul Traian. Acest element, cum s'a așezat, s'a lipit cu tot trupul și sufletul de

acest pământ și a rămas neclintit, îndurând toate sălbăticiile barbarilor ce au năvălit peste el. Nu s'a gândit nicio clipă la o părăsire de pământ și a căutat să facă lucruri trainice și durabile, de cari să se servească și generația următoare. Nu s'a întâmplat la fel cu poporul turc.

I. Istoria omenirii ne glăsuște că acest popor s'a născut în Asia Centrală și, cum a început să meargă pe picioare, a apucat drumul spre alte orizonturi, ce-i păreau mai frumoase și mai colorate, — fără să ridice pe locul de naștere lucruri durabile, ca: cetăți, poduri, etc., cari reclamă răbdare și stabilitate. De sigur, s'ar convinge orișicine de afirmațiunea susținută de

În zilele din urmă, într'o oarecare măsură, au mai contribuit la emigrare și următoarele cauze:

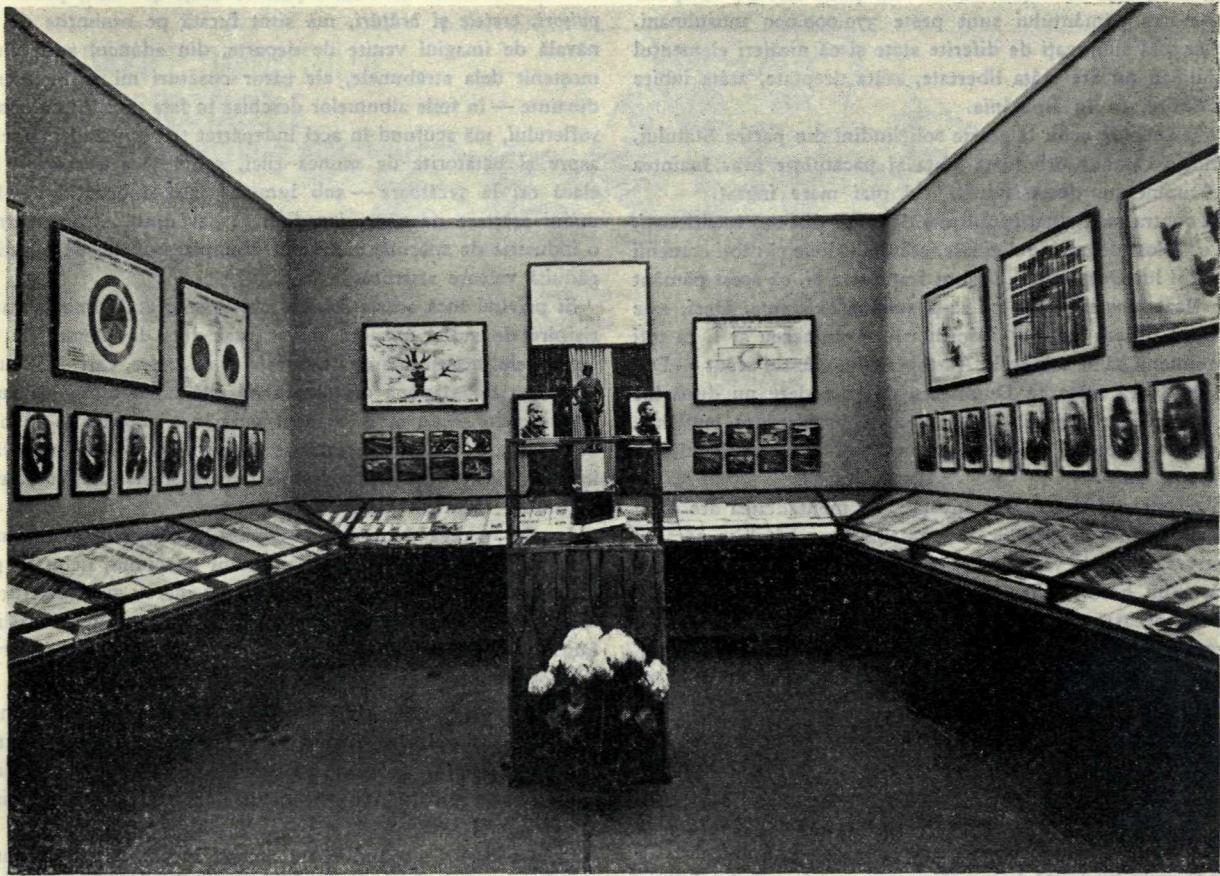
I. Așezarea coloniștilor macedoneni în mijlocul populațiunii musulmane, cari au provocat mari neajunsuri din punct de vedere religios;

II. Nedreptatea efectuată de agronomi cu ocaziunea renunțării la o treime din pământ;

III. Falșa încasare a dărilor de către perceptori și

IV. Micșorarea lefei hogilor.

Înșirându-mi aci vederile mele asupra emigrării musulmanilor, am căutat să fiu destul de obiectiv.

Sala Cărții și a Fundațiilor Culturale Regale

mine, dacă ar întreprinde o plimbare pe hartă, pe locurile pe unde a trecut acest popor, începând dela Altai, Stepa rusească, Moldova, Muntenia, etc. Prezența caselor turcești, făcute la iușeală și pe un timp mărginit, pe 30—40 ani, apoi lipsa de grădină de pomi și altele de această natură, zugrăvesc pe deplin nestabilitatea la acest popor.

II. În mod artificial și indirect, a contribuit la emigrarea musulmanilor și mentalitatea creată de hogii ce veniau din Turcia, mai ales înainte de război, pentru cerșit.

Acești hogi strecurau în sufletul musulmanilor ideea că seriatal, — prescripțiunile musulmane, — nu admite, pentru un musulman credincios, traiul în comun cu ghiaurii. Toți acești hogi propovăduiau că « începutul și sfârșitul unui turc trebuie să fie Damasc », care era socotit ca « pământul sfânt ».

Ca măsuri de împiedicare a acestui curent de emigrare, se recomandă:

I. Am văzut că emigrarea musulmanilor este determinată, în primul rând, de însăși firea poporului.

Stând lucrurile așa, găsirea mijloacelor, prin cari să împiedicăm această emigrare, ar fi cam problematică, căci schimbarea firii unui popor nu se face așa cu ușurință, într'un timp scurt și mărginit.

Deocamdată, putem numai atenua, slăbi acest curent, în suflând elementului musulman diferite idei prin cari să s'învedereze foloasele stabilității în viața omului, servindu-n de diferite exemple, ca: pomii ce se mută încoace și încolo nu reușesc a da roade bune; oamenii, cari își schimbă de domiciliile lor, sunt expuși sărăciei, etc., etc.

Și această operă de împiedicare trebuie să se facă din partea absolvenților Seminarului Musulman, ale căror sentimente, aspirațiuni și idealuri se identifică în totul cu ale patriei mult adorată de ei.

Ca mijloace, să se utilizeze: conferințe, piese de teatru, șezători, cercuri culturale, etc., prin cari să se arate că cea mai bogată țară, care produce din plin cele necesare vieții și traiului, este țara românească. Poporul cel mai blând înzestrat în cel mai înalt grad cu bun simț și suflet curat, iertător, primitiv, cu sânge moale, este poporul român.

Se va arăta purtarea neomenoasă a Ungurilor, Germanilor, Bulgarilor, față de națiile străine din țările lor. Se va spune că pe fața pământului sunt peste 370.000.000 musulmani, cari se află subjugăți de diferite state și că nicăieri elementul musulman nu are atâta libertate, atâta dreptate, atâta iubire și primire, ca în România.

Cine închide ochii la aceste solitudini din partea Statului, merită a rămâne orb toată viața și păcătuște grav înaintea lui Dumnezeu, declarându-se cel mai mare ingrat.

În contra mentalității infiltrată de hogii mai sus menționați, se vor folosi dogmele religioase, arătându-li-se că: toți oamenii sunt fiii lui Dumnezeu, că sunt frați între ei, că acest pământ este lăsat moștenire lor ca să-și susțină existența. Deci, este cu totul ridicol faptul că: dorința lui Dumnezeu ar fi ca toți musulmanii să se adune la Ak-toprak (pământul sfânt — Damasc). Se va arăta că Dumnezeu dă precădere nu după loc și țară, ci după faptele frumoase. Se va strecura temeinic, în sufletul acestui element, că: « Omul sfințește locul, nu locul pe om ».

S'a constatat de oameni învățați, că mentalitatea are efect dinamic asupra popoarelor. O mentalitate, oarbă chiar, târâște, cum vrea și unde vrea, un popor, după cum cursul unei ape târâște un bolovan de piatră, cum vrea și unde vrea.

Dacă această mentalitate, ce târâște elementul musulman, nu se poate înlătura așa cu ușurință și într'un timp determinat, rămâne să fixăm, să legăm de pământ, prin mijloacele de cari dispunem, bolovanii.

Și această operă de fixare revine tuturor celor ce poartă în ei iubire și dragoste către acest popor, în special Domnii Profesorii ai Seminarului, cari dispun de tot aparatul necesar.

Dragostea de Țara Românească ne face să rămânem fixați în acest scump pământ, ocupat de un neam ales, — care și-a ales cultura și civilizația latină, la care râvnesc și musulmanii din Turcia.

Nu putem să lăsăm glasul scump al Țării Românești, care ne obladuște sub steagul ei și pe noi musulmanii, cari înțelegem și cultivăm sentimentele românești ».

COMORI STRĂBUNE. — Românul n'a fost născut numai poet, ci a fost născut cu o adâncă dragoste de a răspândi în jurul său « frumosul » sub orice formă.

Pe lângă cântecele și poeziile populare, deosebita înclinare a Românului de a împodobi mai toate obiectele trebuitoare vieții lui, începând cu cele mai mici, cum ar fi: o lingură, un fluer, o bătă, etc. și mergând până la lucruri care au cerut luni — ba ani întregi de muncă migăloasă, cum ar fi: o poartă, un cerdac, o coamă de casă și multe alte lucruri cărora simțul său artistic le-a adăugat... o creștătură, ... un chenar, spre

a face dintr'un obiect neînsemnat, unul ce deșteaptă interes, admirație, în sufletul privitorului, dovedesc cu prisosință geniul neamului românesc.

Dar mai cu seamă, Românca s'a dovedit neîntrecută în arta de a transpune pe un petec de pânză, o parte din prețioasele-i bogății sufletești.

Din monotonia unui fir, a reușit să creeze linii, uimitoare prin simplitatea și frumusețea lor.

Imbinând admirabil tonurile, a transformat o cârpă într'o neprețuită podoabă.

În fața mea am câteva albume cu izvoade de ii. Și pe când ochi-mi urmăresc cu vădită plăcere *altițe* și *râuri*, *peane* și *pușori*, *creștele* și *brățări*, mă simt furată pe nesimțite de o năvală de imagini venite de departe, din adâncul sufletului moștenit dela străbunele, ale căror cusături mi se înșiruiesc dinainte — în foile albumelor deschise în fața mea. Și cu ochii sufletului, mă scufund în acel îndepărtat trecut, când mâinele aspre și bătătorite de munca zilei, se prefăceau seara — la clacă ori la șezătoare — sub lumina slabă a opașului — în mâini meștere de zâne, izvodind... izvodind... nu pentru o industrie de speculă, ci creând exemplare unice, de o netăgăduită valoare artistică.

Și privind încă aceste foi, ce mărturisesc atâta îmbelșugată risipire de suflet, gândul mi se mai duce la Domnițele și Jupănițele înconjurate de ceata fetelor de curte, cari — alături de înalta lor stăpână ori tânăra odraslă boierească — și sub ocrotirea lor — au scris cu acul pe pânza subțire de in ori de borangic cele mai frumoase pagini despre arta noastră, într'u nimic mai prejos ca vechile odoare și manuscrise aflate în umbra tăcutelor ziduri de mânăstiri.

Iar în vitrega scurgere a vremurilor neguroase abătute peste noi, acest izvor viu al sufletului neamului, neîntrerupt nicio clipă de-a-lungul secolelor, a fost mereu și el mărturie că mlădița latină altoită pe tulpina geto-dacică a trăit, a odrăslit, făurindu-și o viață proprie, cu minunate manifestări în arta casnică, impunătoare prin simplitatea și frumusețea ei.

Dar cât de puține din aceste neprețuite comori străbune, supuse pieirii prin însăși materialul construirii lor, au învins anii și — peceți de mândrie a neamului — ne spun vechea lor poveste, stărnind în noi sentimente de pietate și de cinstire a trecutului!

Și câte daruri și gânduri nu ascund în ele, aceste chenare și altițe ce-mi zâmbesc din prea puținele albume, în cari ne-am învrednicit să așezăm abia câteva din neprețuitele noastre comori străbune! Mulți chiar dintre noi au ochi ce nu le mai văd, au inimi ce nu mai bat pentru ele.

Oare nu se vor fi cutremurând în morminte străbunii și străbunele, cari vor fi văzând că cei mai ridicați din fiii și fiicele lor le-au nesocotit și risipit comorile, căutând în lucruri străine podoabă și veselie sufletului?

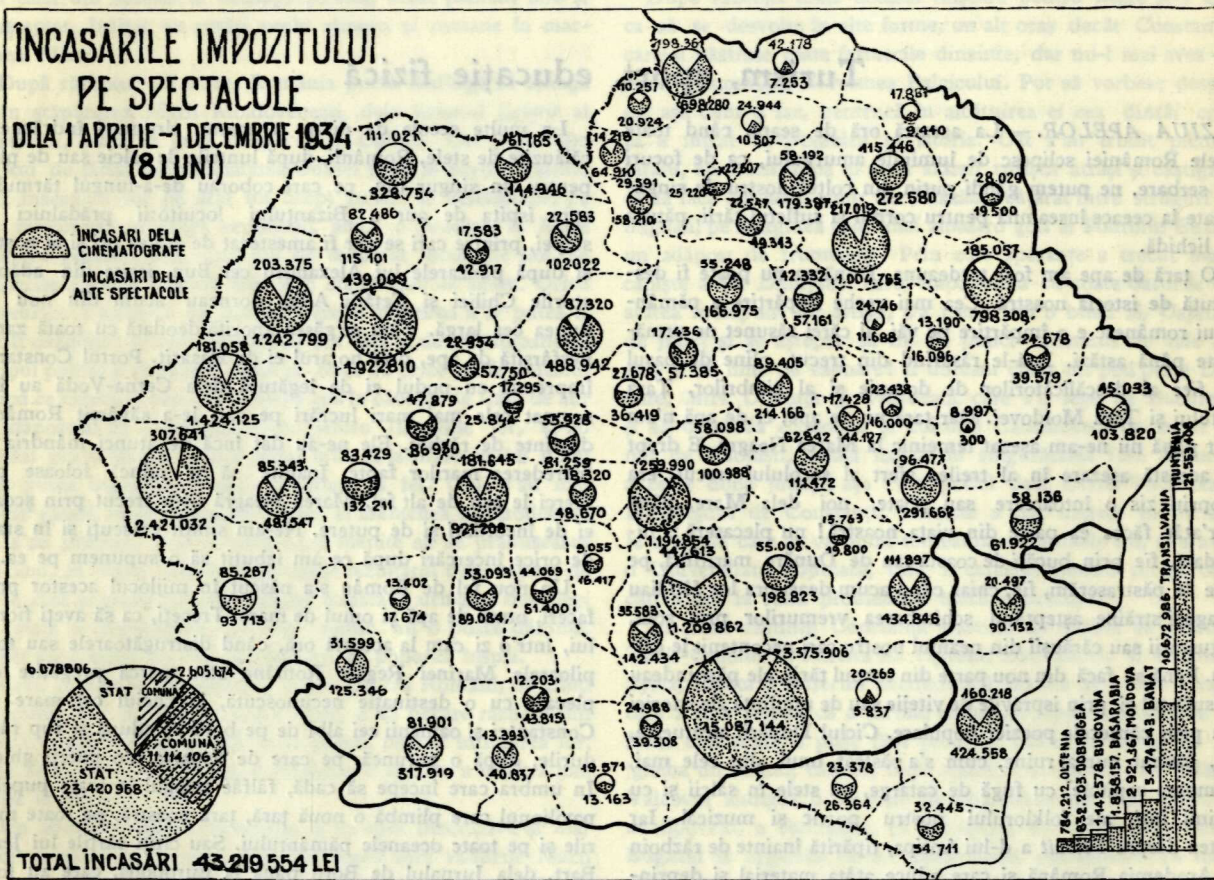
Veni-va oare ziua, când — următori sf. Evanghelii — ca fiul cel risipitor — să ne reîntorcem la neprețuitele noastre comori? Când cu cutremur să zicem: greșit-am în fața voastră și în fața amintirii celor ce cu viață din viața lor v'au plămădit și nouă moștenire sfântă și nepieritoare v'au lăsat!

Elena Cuparencu, institutoare Dorhoi

Teatru, muzică, cinematograf, radio

FILMUL IN CIFRE. — De un an încoace situația, cel puțin cea legală, a cinematografului și a filmului s'a schimbat. In afară de trecerea serviciului dela un Minister la altul, ceea ce nu înseamnă totdeauna și o altă directivă, s'a încercat punerea în faptă a unui vechiu deziderat. Avem astăzi un fond al filmului românesc, alimentat din două izvoare, depotrivă de sigure: o taxă de un leu pe fiecare bilet de intrare la cinematograf și o taxă de câteva mii de lei pe fiecare film intrat la cenzură. Deocamdată, acest fond înseamnă, mai mult chiar

Au intrat la serviciul de control, în întreg anul, 966.084 metri, din care s'au încuviințat pentru reprezentare, 931.584 și s'au respins 34.500. Procentul de respingere, de vreo 3 metri la suta de metri prezentată, e într'adevăr neînsemnat. Plângerile, din acest punct de vedere, împotriva asprimii sau îngustimii cenzurii, apar ca neîntemeiate. Din 690 de filme înaintate, 674 au fost primite, din care 546 în întregime și 128 cu tăieturi; n'au fost respinse decât 16. Față de anul 1933, cu tot protestul și abținerea în fața nouilor taxe și regle-

decât valoarea lui în bani, de aproape douăzeci de milioane, semnul unei politici apropiate de Stat a filmului. Se va vedea ce căi va înțelege ea să calce, de o parte spre filmul spectaculos și comercial și de alta spre filmul documentar și didactic. Până acum nimic nu arată vreo preocupare sau vreo preferință. Așa cum s'ar auzi dintr'o cameră alăturată pic-picul, care trebuie să umple un vas, nu suntem decât martorii creșterii zilnice, din îndoita contribuție amintită, a fondului filmului românesc. Pregătirile, dacă sunt, în jurul acestui vas, pentru clipa când va fi plin, nu sunt oficiale, ci poate ale tehnicienilor și întreprinzătorilor particulari.

Din unele date statistice pe care le avem, de filme încuviințate și de impozit pe spectacole, în anul 1934, se pot face constatări destul de pline de învățătură.

mentări, care au ținut aproape trei luni, numărul filmelor a fost mai mare. Situația ultimilor ani a fost aceasta: în 1930, 1.035.890 metri; în 1931, 938.450; în 1932, 709.309 și în 1933, 830.036.

Din aceste filme, 852.542 metri, au fost obișnuiți, în număr de 510, și 79.042 culturali, în număr de 164. Americane au fost marea majoritate, 450, după care urmează cele germane cu 133. Lungimea celor dintâi ajungea 545.070, iar a celor de-al doilea 262.158, adică mai puțin de jumătate. Și era un timp, nu prea depărtat, când filmul american fusese aproape ajuns de filmul german! Explicația se cunoaște; e în legătură cu schimbările politice din Germania. Ar mai rămâne, este drept, de cercetat și puterea de circulație a unui film și a celui alt. S'ar putea ca filmul german, deși în mai mic număr,

să aibă un număr mai mare proporțional de zile și de spectator, decât cel american, și cifrele să stea mai aproape decât ne arată valoarea lor absolută, aceasta datorită mai cu seamă pieții din Transilvania.

Filmul românesc este din nou ca și inexistent: 7 bucăți lungi împreună de 6.125 metri, din care 2 de 4.900, și 5, mai scurte de 1.000 metri și la un loc de 1.625 metri. Problema filmului românesc, luminată de aceste cifre, a rămas și în anul 1934 întreagă.

Franța nu ne-a trimis decât 61 de filme în lungime de 72.047 metri. Este destul de puțin, dacă punem aceste cifre alături de ceea ce reprezintă filmul de limbă engleză, 465 de

bucăți și 576.160 metri, prin adăugirea și a celor 15 filme cu 31.090 metri din Anglia. Celelalte țări sau limbi, Italia, Cehoslovacia, Rusia, Suedia, idiș, aproape nu intră în socoteală. Prin contribuția lor statistica se îmbogățește cu variație, nu cu valori.

Incasările pe taxa de spectacole în cele dintâi 8 luni ale anului bugetar, au fost de 43.219.554 lei, din care la cinematografe 34.535.074 și la celelalte spectacole 8.683.480. Bucureștiul singur a dat peste 18.000.000, Transilvania 10.672.986. Oltenia a dat mai puțin chiar decât Dobrogea, 784.212 față de 832.203, ceea ce înseamnă că Dobrogenii văd mai mult cinematograf decât Oltenii!

Turism, sport, educație fizică

ZIUA APELOR. — La această oră de seară, când toate apele României scipesc de luminile amurgului, ca de focuri de serbare, ne putem gândi puțin din colțul nostru de singurătate la ceace înseamnă pentru corpul și sufletul țării, pătura ei lichidă.

O țară de ape am fost totdeauna. Dunărea nu poate fi desfăcută de istoria noastră. Cea mai veche împărțire a pământului românesc e o împărțire pe văi, al cărei răsunset ne urmărește până astăzi. Iată-le răsărind din trecut, pline de pasul de fier al descălicătorilor de domnie și al zimbrilor, Țara Oltului și Țara Moldovei. Dar țară nu de ape, ci de apă n'am fost până nu ne-am așezat temeinic la Marea Neagră. E drept că această așezare în al treilea sfert al secolului trecut, era propriu zis o întoarcere sau poate, noi dela Mare, până într'atât făcea ea parte din viața noastră! nu plecaseră n niciodată, fie prin bucăți de coastă sau de Dunăre maritimă, pe care le păstrasera, fie, chiar când acum deasupra lor fâlfâiau steaguri străine așteptând schimbarea vremurilor, prin solii, negustorii sau căraușii din neamul nostru cari neconținut le călcau. Până să facă din nou parte din corpul țării, ele pătrundeau în sufletul ei, prin isprăvile de vitejie sau de umilință ale istoriei sau prin cântecele poeziei populare. Ciclul Dunării alcătuește, așa, păstrat numai ruine, cum s'a păstrat, unul din cele mai frumoase capitole, cu fugă de catarge, cu stele în sălcii și cu patimi iuți, ale folklorului nostru poetic și muzical. Iar cartea despre *Pescuit* a d-lui Antipa, tipărită înainte de războin de Academia Română și care aduce atâta material și deprinderi de apă românești de astăzi și din depărtate secole, e unul din cele mai monumentale volume cunoscute de bibliografia noastră.

Mulți din noi uităm că cel mai frumos monument ridicat Regelui Carol I se găsește la Constanța în fața Mării, ca o pecetie de aramă înfiptă în pământul dobrogean. E un cap falnic, un baso-relief așezat pe casa farului din larg și toate vasele care dau salutul la intrarea sau la ieșirea din port, îl salută pe el, marele ctitor. Mi se pare că e făcut de Hegel, profesorul lui Paciurea, și artistul are de ce să fie mândru. Niciun monument n'are orizontul și însemnătatea lui simbolică. El ne deschide căile Mării, cu întâiul navigator încoronat pe care l-am avut. Ca o adevărată biruință asupra istoriei și a elementelor textul vorbește de valurile Mării și de apărarea ridicată împotriva lor.

La multe secole de uitare a acestor drumuri îndrăznețe, călăuzite de stele, Români, după luntrile de salcie sau de plop pentru un singur om, pe care coborau de-a-lungul țărmlui spre ispita de aur a Bizanțului locuitorii prădalnici ai stepei, printre cari se vor fi amestecat de atâtea ori și ai noștri, și după pânzarele lui Alexandru cel Bun, ieșite din adăposturile Chiliei și Cetății Albe, porneau acum din nou în lumea cea largă. Țara se găsea sporită deodată cu toată zarea nesfârșită de ape, dela ho'arul ei de Răsărit. Portul Constanța împreună cu podul ei de legătură dela Cerna-Vodă au însemnat cele mai mari lucrări pe cari le-a săvârșit România dinainte de război. Ele ne-au dat încă de atunci mândria și încrederea marilor fapte. Înainte să ne aducă foloase comerciale sau de alt fel, Marea Neagră ne-a trecut prin școala ei de încordări și de putere. Ne-am simțit crescuți și în stare de orice încercări după ce am izbutit să o supunem pe ea.

Un nou fel de Român s'a născut în mijlocul acestor prefaceri, omul de apă și omul de mare. Treceți, ca să aveți fiorul lui, într'o zi cam la această oră, când distrugătoarele sau torpiloarele Marinei Regale Române stau parcă pregătite de plecare cu o destinație necunoscută, la cheiul cel mare al Constanței și oamenii cei albi de pe bord se adună și rup rândurile, după o poruncă, pe care de departe n'o puteți ghici. În umbra care începe să cadă, fâlfâie steagul la toate pupele, pavilionul care plimbă o nouă țară, țara noastră, pe toate mările și pe toate oceanele pământului. Sau citiți cărțile lui Jean Bart, dela Jurnalul de Bord până la Europolis, care au fost întâmpinate din întâia zi cu o nemăsurată bucurie, tocmai pentru că aduceau Marea în literatura noastră.

Nu știu dacă mi-e îngăduit să vă spun că, atunci când vă vin asemenea imagini sau gânduri, se cuvine să vă duceți, cum mă duc eu ori de câte ori mă aflu prin acele locuri, de douăzeci și de treizeci de ani, până la căsuța albă a farului din larg, unde Regele Carol stă singur și privește Marea. Sufletul lui trebuie să fie mulțumit, dacă îi stăm alături și ne uităm pe aceeași cale mișcătoare pe care așteptăm și unul și alții corabia încărcată de soartă cu comori pentru noi. Mai mult decât atâtea câte ne-a dat, aici mai cu seamă simțim că el ne-a dat Marea. Nu-i trebuie flori de amintire; îi ajung astăzi și de-a-pururi spuma sărată a valurilor și zborul repezit al pescărușilor, lângă prezența unor oameni de țară, cari ascultă și înțeleg. Regele Carol I rămâne pentru noi

toți, cari ne-am născut și-am trăit cei mai frumoși ani din viață sub domnia lui, Regele Mării Românești.

Mai târziu coasta noastră s'a prelungit spre Miazăzi, adăugându-și în 1913 partea din județul Caliacra scăldată de Mare, unde regăseam prin hrisoave, urmele lui Mircea cel Bătrân dela 1400, iar prin văi fără iarnă ca Valea Batovei, urmele cioabanilor ardeleni ai transhumanței, cărora Dobrogea, ca întâiu pământ de colonizare și de expansiune românească în golurile lăsate de stăpânirea turcească sau tătărească le datorește atât de mult. Înainte să putem cucerii noi Transilvania, transilvănenii treceau ei munții și ne dădeau, alături de puterile spirituale și economice cu care ne-am refăcut și unit cele două țări mici din secolul al nouăsprezecelea, acest pământ nou și neașteptat, înălțat cu cetăți vechi elinești și romane la marginea Mării.

După războiul cel mare, România putea însăfârșit să ajungă și în stăpânirea Mării Moldovenești, dela limanul liniștit al Nistrului, până la gura despletită a Chiliei. Cei peste 400 de km de țărm, din vecinătatea Odesei până la porțile Varnei, cari înseamnă tot pe atât un drept istoric al Românilor, pe cât înseamnă un drept economic, adică o proecție la Mare aproape geometrică a uscatului de dindărăt locuit de noi, se încheiaseră într'o singură linie și îi stăpâneam de acum. Orice strecurare a altcuiva pe această prisă maritimă n'ar putea fi decât osândită; grupul etnografic din fața ei de 15 milioane și grupul politic și economic de 20 ar trece cu orice jertfe dincolo. După ce Grecii clasici, veniți depe apă în căutare de Lăni de aur și adăposturi de dușmănia zeilor pentru Ifigeniile lor, și-au ridicat porturile și s'au pus astfel între el și Mare, astăzi n'am mai putea îngădui nimănu o purtare la fel. Unii s'au mai putut gândi, chiar sub ochii noștri, la asemenea anacronisme: ele s'au prăbușit atunci, cum sunt menite să se prăbușească oricând, în viitor. Mai curând decât rezultatul unui raport de forțe care se poate schimba, starea aceasta e urmarea unei legi de viață a popoarelor, pe care nimic nu o poate dărâma, decât dacă odată cu ea s'ar dărâma și poporul însuși.

Ceea ce rămâne adevărat și pipăit pentru Români, de când au putut din nou să se miște liber, e că fiecare războiu din cele trei pe care au trebuit să le poarte pentru întregirea lor, abia în cursul a 40 de ani, a însemnat o așezare a noastră mai bună la Mare.

Un istoric viitor al pornirilor, la început instinctive și mai apoi conștiente, ale poporului românesc spre vadurile Mării Negre, ar putea privi toate aceste războaie ca niște războaie pentru cucerirea coastei maritime care ne trebuie.

După încorporarea materială a Mării, teritoriului național, trebuia să urmeze o lucrare deopotrivă de grea: apropierea de sufletul național și încadrarea ei în el. Toată coasta trebuia schimbată într'o adevărată școală, în care Românii să se deprindă, întâiu, cu gândul că au ajuns popor de apă, și după aceea, cu toate silințele și jertfele cerute de un asemenea fel de viață.

La început foarte multă lume avea între noi părerea despre aceste locuri pe care o avusese strămoșul Ovidiu: pământ de exil. A trebuit să treacă un sfert de secol pentru ca toți să vadă că ele erau un pământ de muncă și de învoire națională: zidirea din nou a Constanței ca port, vasele de negoț și de războiu, ispita băilor de mare pentru cei sănătoși, dela vii, mai de mult și dela Mamaia mai târziu, iar pentru suferinzi dela

Tekirghiol au făcut treptat, treptat minunea. Plimbările pe Dunăre ale Regelui Carol I, așezarea în pavilionul ei dintre faruri dela Constanța, a Carmen-Sylvei, au ajutat și ele nespuse, prin deșteptarea luării aminte a mulțimii și prin crearea celui curent de modă, care se găsește de atâtea ori la temelia celor mai însemnate treburi. Cea din urmă călătorie a Regelui Carol I în vara anului 1914, ca un fel de rămas bun dela marile ape și dela Dunărea lui, pe ale cărui maluri se născuse, a fost în Balta Brăilei, pe vaporul alb, care ducea cu el poate și griji de Stat, dar ducea și două poete încoronate. Nimeni n'a zugrăvit mai mișcător și mai curat această expediție decât Bucura Dumbravă în prefața la « Ceasurile ei Sfinte ».

După războiu toată această mișcare pentru Mare și-a ales ca să se desvolte în alte forme, un alt oraș decât Constanța, care-și păstrase toate farmecile dinainte, dar nu-l mai avea pe acela al nouității. E vremea Balcicului. Pot să vorbesc despre ea, așa cum o fac, pentru că în alcătuirea ei cea dintâi cred că a intrat de-a-binelea în istorie. Cât s'au trudit pictorii întâiu, scriitorii după ei și la sfârșit turiștii atrași și câștigați, ca să facă din acest cuib de Miazăzi, cățărât între struguri și migdali, pe marginea celui mai albastru golf al Pontului Euxin, un adăpost de frumusețe! Prin câte speranțe a trecut biata capiștea a lui Dionysos, care, împodobită cu toate darurile de atâtea închipuirii de artiști, s'a trezit într'o bună zi, Capitală de județ și se aștepta să fie un punct terminus de cale ferată și de linie de vapoare! Ii doream chiar un pod peste Dunăre, între Oltenița și Turtucaia, care s'o lege de București și să deschidă economic și cultural Cadrilateralul cu zecile de mii de coloniști, astăzi izolați în singurătatea fără drumuri a celor două județe, așa cum podul dela Cerna-Vodă leagă Bucureștiul de Constanța. Balcicul a dat naștere în pictură la o școală care se va numi totdeauna cu numele lui, și a avut o Universitate populară, care a cercetat pentru întâia oară câțiva ani la rând problemele mării românești.

În acest răstimp Constanța pustiită de război se refăcea, Tekir-Ghiolul în întreita lui făptură, Sat, Eforie și Carmen-Sylva, căpăta o înflorire necunoscută înainte și o cale ferată, care a fost privită ca o ne mai pomenită ispravă, Mangalia își făcea cunoscută o plajă fără pereche, Sulina ea însăși își înjgheba un strand, călător, după toanele aluvionare ale Mării, Vălcovul ajungea o Veneție de cherhanale de icre negre și de lipoveni, a României, și un centru de excursii în Delta, Bugazul se organiza ca un Tekir-Ghiol basarabean. În toate părțile lucra mai cu seamă inițiativa locală. Statul chemat la tot felul de alte datorii și hărțuit de crize, nu mai era în stare să-și urmărească politica lui maritimă cu aceleași mijloace bogate dinainte de războiu și în tot cazul nu în măsura însemnătății ei de astăzi. Un al doilea pod peste Dunăre nu s'a pus nici măcar în studiu. Marea și Dobrogea, deși nici până la 1914 n'aveau legătură îndestulătoare cu țara, acum mărite deodată în suprafață și în probleme au rămas tot la ce știam, o circulație de coastă între așa zisele noastre porturi nu există, o școală de pescari n'am putut să avem, un aquarium, chiar pentru un oraș cu atâtea putințe și mai ales cu atâția oaspeți, cum e Constanța, a speriat ca o cheltuială de mare lux. Singur Balcicul, oropsitul de Balcic a rupt această nepăsare și s'a schimbat de un an într'un șantier, tocmai când era în primejdie să ajungă un simplu subiect de literatură turistică de vară.

Datorită simțului pentru frumos, priceperii gospodărești

și trecerii de care se bucură, primarul lui de astăzi s'a apucat vitejește să realizeze ceea ce noi, numai pentru că visam cam cu ochii deschiși și vorbind tare, începuse să ne scoată din rândul oamenilor serioși. Gândiți-vă că în fiecare zi se întinde în larg digul, care are să facă din Balcic al doilea port al nostru la Mare, că orașelul s'a umplut de vile, de drumuri și de îmbunătățiri edilitare, că populația îi crește, că legăturile cu Bucureștiul s'au ușurat, că începe să se vorbească de o cursă de vapoare până la el și că planul unei autostrade și al unei căi ferate a ajuns pe planșetele de lucru ale inginerilor și în ordinea de zi a Consiliilor Comunale. La Tusla, lângă lacul unde se sapă de vreo trei ani la adâncirea unui port pescăresc, se află astăzi, cu îndrăzneala de faptă care a cuprins Balcicul, și perspectiva acelei școli de pescari de Mare pentru care s'a cheltuit atâta bunăvoință și care părea mai depărtată decât oricând. Dela desvoltarea programatică a Institutului de Biologie dela Constanța-Tăbăcărie și dela toate pregătirile care se fac pentru primirea dela anul viitor în același oraș, a membrilor Comisiei internaționale pentru exploatare științifică a Mediteranei, nu poate veni decât bine.

Alături de toate aceste fapte, din inițiativa Statului, a comunelor, sau a organizațiilor științifice, își trage drumul ei din ce în ce mai rodnic o asociație care e numai de propagandă, dar al cărei nume n'ar fi îngăduit să fie uitat, mai cu seamă astăzi. Mă gândesc la Liga Navală. Această cu atât mai mult cu cât ziua apelor care se sărbătorește astăzi este lăsată în seama ei și n'ar mai fi cu puțință să se vorbească de una fără să se amintească de cealaltă. Ziua Apelor a fost înființată în 1932 de Ministerul Instrucției prin Direcția Educației Poporului, ca să se lămurească în deosebi tineretului despre însemnătatea apelor românești pentru țară și pentru fiecare cetățean al ei în parte, și dela început s'a socotit că nimeni nu era mai chemat s'o organizeze decât Liga Navală. Aceste așteptări s'au dovedit întemeiate. Prin secțiile ei așezate pe malul Dunării și al Mării sau în alte ținuturi de apă, prin Revista «Marea Noastră», și mai cu seamă prin răsunetul pe care dela o vreme orice acțiune a Ligii îl găsește pretutindeni, Ziua Apelor începe să ia în calendarul nostru cultural un loc vrednic de mult mai mari împliniri. Când țări cu mult mai puțină coastă, cum sunt, una mai mare decât România, Polonia, și alta mai mică, Bulgaria, au atât de mari foloase de pe urma activității Ligilor lor navale, putem aștepta dela a noastră tot felul de binefaceri. Ea e vrednică de tot sprijinul. Membrii și programul de lucru al Ligii

Navale sunt o cheazășie. Ar fi de altminteri destul dacă ași spune că președintele ei activ este M. S. Regele.

În curând, pe lângă Dunăre, cu frumusețile ei, dela Porțile de fier până în Deltă și cu neînchipuitul rost în bogăția națională, ni se va deschide al doilea fluviu al țării, Nistrul nu să curgă pe sub cetățile dinspre părțile tătarăști ale lui Ștefan cel Mare. Râurile cele mari ale țării, care ies din munții noștri, ca și căderile puternice de apă, vor fi din ce în ce mai prinse în scocuri și lacuri de strângere ca să dea puterea hidraulică cerută de electrificarea Căilor ferate și a vieții industriale a orașelor. Cine trece de-a-lungul bieteii ape a Ciorogârlei închisă din vechi vremuri cu stăvilare pentru pește, stuf și petrecerile în zăvoaie de plop și de privighetori ale boerimii, poate să se mire de uriașele lucrări puse acolo la cale dela Buftea până la Herăstrău și Floreasca. Planurile Uzinei de apă cele generale dela Expoziția Lunii Bucureștilor și cele parțiale dela intrarea pe șantier a fiecărui lac, strâns în alte maluri, adâncit și închis cu zăvoare noi de beton, arată o prefacere cu ajutorul apelor Ialomiței, care va da Bucureștilor o înfățișare cu totul alta, de luciuri întinse, sport de luntri cu vâsle și cu pânze și de inot, de răcoare și de aer mult. Pe văile unor râuri și părâuri de munte greu de străbătut înainte, se deschid ținuturi întregi, cum e acela dela Stâna de Vale din munți Bihorului. Episcopia Română Unită din Oradea a inaugurat ieri o linie îngustă de tren, lungă de peste 40 de km până în inima pădurilor de brad, pe care le are în munții Apuseni. Abia m'am întors dela drumul acela tăiat pe alocuiri cu dinamită în stâncă, șerpuitor, numai atât de lat cât să încapă trenul pe marginea prăpăștiilor și a cascadelor albe ale Văii Iadului. În fund, pe o poiană închisă de toate părțile, sfânta proprietară a ridicat case de oăihnă, care sunt adevărate hoteluri de înălțime aducând aminte de Elveția și de Italia și erau pline de oaspeți nu numai dela noi, ci și din străinătate.

Iată în treacăt numai câteva laturi ale problemei apelor românești. Acum, la închiderea celei de a treia zi a apelor, ne putem opri ca să aruncăm o privire fugară asupra lor. Lacuri cu bogății nenumărate de pești, râuri vijelioase de munte, fluvii pline tot atât de istorie cât sunt pline de unde și care întind și înoesc un hotar mișcător la picioarele neamului nostru și Marea însăși cu nemărginirea și cu valurile ei, se pregătesc să intre în întunericul unei nopți de vară. Serbarea s'a încheiat. Dar hotărârile noastre trebuie să fie mai mult decât ea și să-și caute împlinire. Scopul e vrednic de oricâte încordări.

Armand G. Fotino fost secretar
al lui Ion. J. C. Brătianu.

INSTITUTUL SOCIAL ROMÂN

POLITICA CULTURII (N. Iorga, G. Brătianu, Dragoş Protopopescu, N. Bagdasar, M. Sanielevici, Al. Claudian, P. P. Panaitescu, Traian Brăileanu, D. I. Suchianu, G. G. Antonescu, M. Ralea, F. Ştefănescu-Goangă, C. Kirişescu, C. Rădulescu-Motru, G. Ionescu-Siseşti, V. Vâlcovici, Paul Negulescu, V. N. Madgearu, P. Andrei, Mircea Djuvara, I. Petrovici, E. Racoviţă, Emanoil Bucuţa, I. Simionescu, Ion Marin Sadoveanu, G. Breazul, Tudor Vianu, Eugen Filoti, Fr. Müller, D. Gusti) 558 pag. Lei 400.

TRANSILVANIA BANATUL, CRIŞANA, MARAMUREŞUL 1918—1928

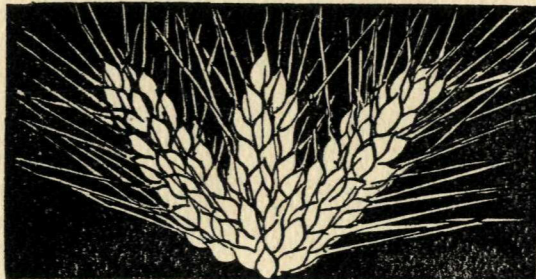
O monografie puternică a pământurilor româneşti alipite ţării prin hotărîrea Adunării dela Alba-Iulia, cu prilejul împlinirii a zece ani dela acest fapt. Scrisă de cei mai buni cunoscători ai problemelor şi îmbrăţişând toate domeniile, istoric, cosmologic, economic, etnografic şi social, administrativ, cultural, 1582 de pagini în trei mari volume, cu nenumărate planşe în afară de text, diagrame, hărţi, ilustraţii, reproduceri colorate.

Preţul celor trei volume 2000 lei (la administraţia «Boabelor de Grâu»)

Vor apărea în curând în editura *Boabe de Grâu* şi în conlucrare cu P. E. N. clubul român:

SĂLIŞTENCELE, Povestire de *Coloman Mikszath*
din ungureşte de *A. Todor*, cu desene de *Demian*.

Din cuprinsul numerelor viitoare: Biblioteca Brukenthal; Bathyanaeum din Alba Iulia; Colegiul Bethlen din Aiud; Şcoala de arhitectură din Bucureşti; Conservatorul din Bucureşti; Şcoala de arte frumoase din Bucureşti; Şcoala Centrală de fete din Bucureşti; Fabrica de hârtie Buşteni; Aşezămintele muncitoreşti; Societatea femeilor ortodoxe; Cercetăşia; Societatea carpatină S. K. V. (ardeleană); Liga Navală; Muzeul de artă bisericească; Muzeul Ţării din Cernăuţi; Arhivele Statului din Chişinău; Muzeul săcuiesc din Sfântu Gheorghe; Muzeul Geologic; Coloana Traiană; Sarmisegetuza; Adam Klissi; Castelul Mogoşoaia; Castelul Kemeny de pe Mureş; Conacul Ciocăneşti; Cetăţile ţărăneşti săseşti; Mitropolia din Bucureşti; Catedrala metropolitană din Sibiu; Palatul metropolitan din Cernăuţi; Biserica românească din Sofia; Turnu-Severin; Delta; Valea Prahovei; Dunărea noastră; Piatra Craiului; Mangalia; Un sat din Basarabia (Cornova); Copacul românesc.

PUBLICAȚIILE EDUCAȚIEI POPORULUI

B O A B E D E G R Â U

Revistă ilustrată lunară de cultură

REDACȚIA: DIRECȚIA EDUCAȚIEI POPORULUI
BUCUREȘTI II. — Strada General Berthelot Nr. 28

ADMINISTRAȚIA: IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI V. — Calea Șerban Vodă Nr. 133—135

ABONAMENTUL ANUAL 280 LEI. — UN NUMĂR 25 LEI

NOȚI LA HANUL DIN ANTIMOVO

cronică-roman de *Jordan Iovcov*, din bulgărește
de *V. C. Hrisicu*, cu desene de *I. Teodorescu-Sion*.

202 PAGINI, PREȚUL 50 LEI

S T Â N C A R O Ș I E

ROMANUL FOTINIEI SANDRIS, de *GR. XENOPOULOS*,
din grecește de *ANTON MISTACHIDE*, cu desene de *I. TEO-*

DORESCU-SION, 230 PAGINI, PREȚUL 50 LEI

R U V A

INTRE DOUĂ LUMI

DOUĂ ROMANE MACEDONENE DE *MARCU BEZA*,
CU REPRODUCERI DUPĂ CĂLĂTORI VECHI ENGLEZI,

183 PAGINI, PREȚUL 50 LEI

CATALOGUL BIBLIOTECII POPULARE

CU UN CUVÂNT ÎNAINTE DE *D. GUSTI*, 112 PAGINI, 20 LEI

PROGRAM DE LUCRU

PENTRU

ACȚIUNEA CULTURALĂ

CU UN CUVÂNT ÎNAINTE DE *D. GUSTI*, 131 PAGINI, 20 LEI

ALEXANDRU-CEL-BUN

LA CINCI SUTE DE ANI DELA MOARTEA LUI
DE *P. P. PANAITESCU*, 20 LEI

PREȚUL LEI 25

MONITORUL OFICIAL
ȘI IMPRIMERILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI 1935